

Diagnostika lineárního regresního modelu

Postup tvorby lineárního modelu

1. Návrh modelu (začíná se od nejjednoduššího)
2. Předběžná analýza dat (sleduje se proměnlivost jednotlivých proměnných a možné párové vztahy)
3. Odhadování parametrů modelu (metodou MNČ)
4. Regresní diagnostika (identifikace odlehlých pozorování a ověření předpokladů MNČ)
5. Konstrukce zpřesněného modelu
6. Zhodnocení kvality modelu (testy, regresní diagnostika nového modelu)

Regresní diagnostika

Regresní diagnostika obsahuje postupy k posouzení:

- **kvality dat**
- **kvality modelu**
- **splnění předpokladů**

Diagnostika kvality dat

Vlivné body lze rozdělit do tří skupin

- **Hrubé chyby**
- **Body s vysokým vlivem**
- **Zdánlivě vlivné body**

Diagnostika kvality dat

Podle polohy rozlišujeme **vlivné body** na:

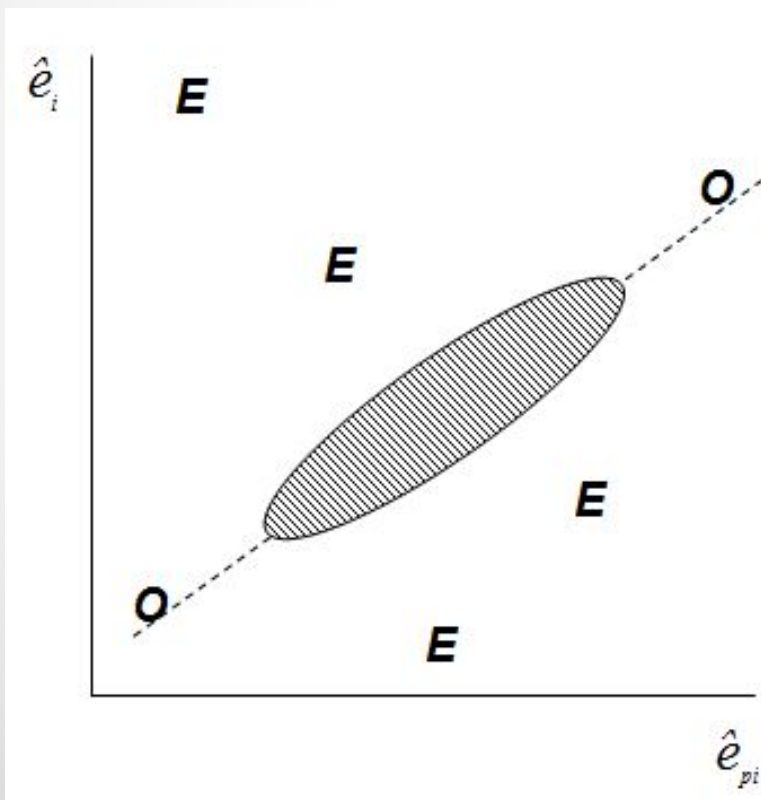
- **vybočující pozorování** (outliers)
- **extrémy** (leverage points)

Ve statistických programech se na rozdíl od odborné statistické literatury nerozlišují **vybočující pozorování** a **extrémy** a obecně se hovoří od **odlehých pozorováních**

Diagnostika kvality dat

Nejednodušší grafické vyjádření odlehlých pozorování

Graf predikovaných reziduí

Osa y – klasická rezidua \hat{e}_i

Osa x – predikovaná rezidua \hat{e}_{pi}

O - vybočující bod (leží na přímce nebo v její blízkosti, ale daleko od ostatních bodů)

E – extrémní bod (leží mimo

Diagnostika kvality dat

Projekční matice H (hat matrix)

Studentizovaná rezidua

Odlehlost neznamená vlivnost!!!

Diagnostika kvality dat

Míra vlivu kombinace proměnných x a y

Cookova D veličina

Míra vlivu jednotlivých pozorování

Welshova-Kuhova vzdálenost $DFFIT(-i)$.

Diagnostika kvality dat

Požadavky kladené na rezidua

reziduum $e_i = y_i - y_i'$

- mají nulovou střední hodnotu $E(e_i) = 0$ a konstantní rozptyl $E(e_i^2) = \sigma^2$
- jsou nekorelované (jsou nezávislé)
- jsou náhodná mají normální rozdělení

Diagnostika kvality dat

Rezidua jsou **nekorelované** - posouzení podmínky o nezávislosti reziduí se provádí pomocí **Durbin-Watsonova statistiky**. Vzájemná závislost reziduí může naznačovat autokorelaci

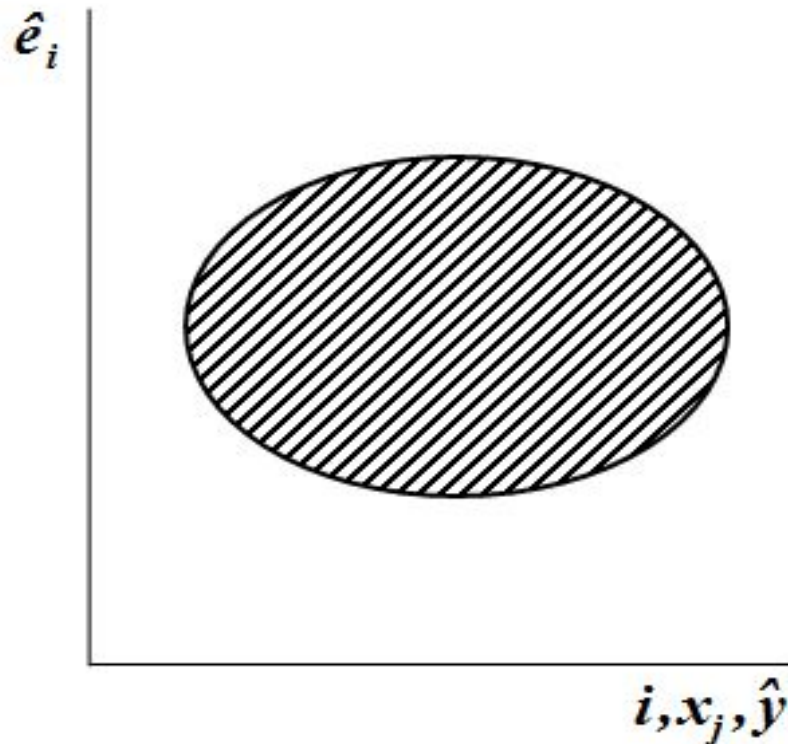
Diagnostika kvality dat

Posouzení podmínky o **náhodnosti** reziduí se provádí pomocí **testů normality reziduí** nebo **graficky**.

Diagnostika kvality dat

Grafická analýza reziduí

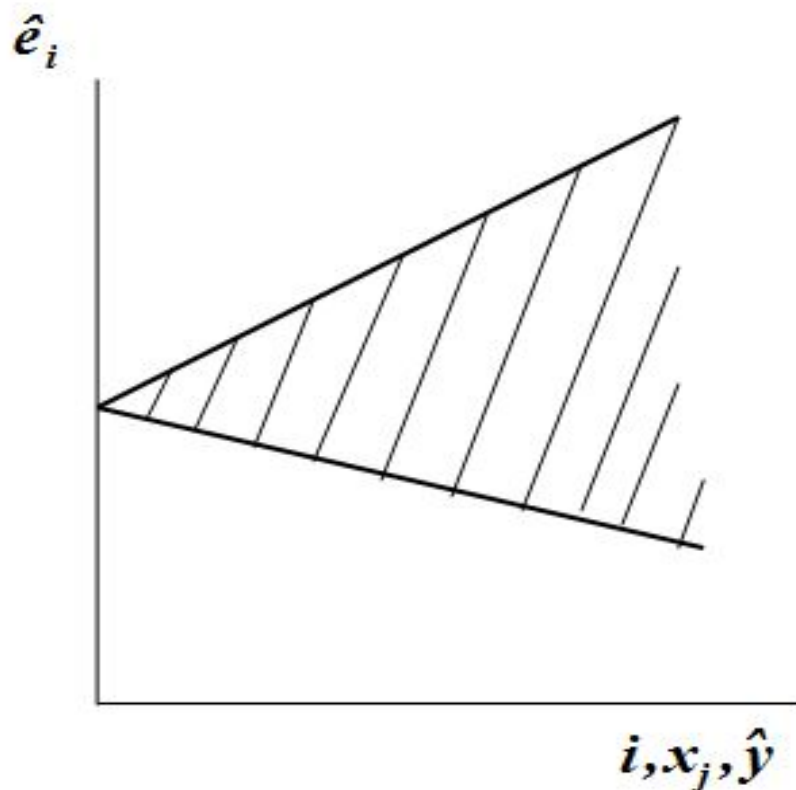
Pokud se v diagnostických grafech reziduí objeví tvar „**mraku**“ bodů, je detekována správnost metody nejmenších čtverců.

Diagnostika kvality dat

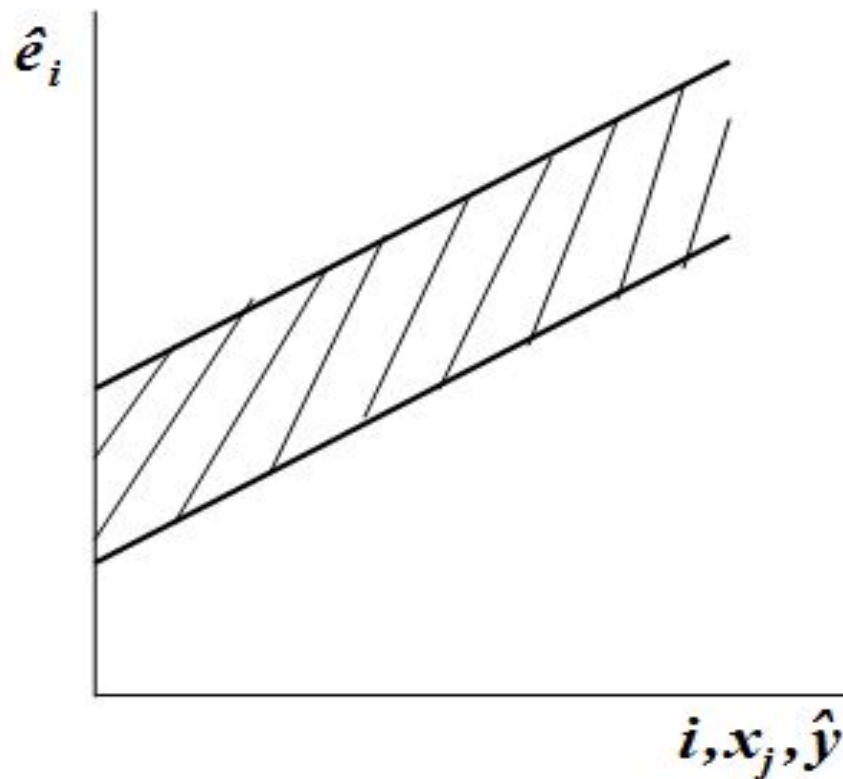
Jiné obrazy bodů v grafu reziduí indikují většinou nesprávnost v datech či nesprávnost modelu.

Tvar **výseče** odhaluje nekonstantnost rozptylu čili **heteroskedasticitu** v datech (megafonový efekt).

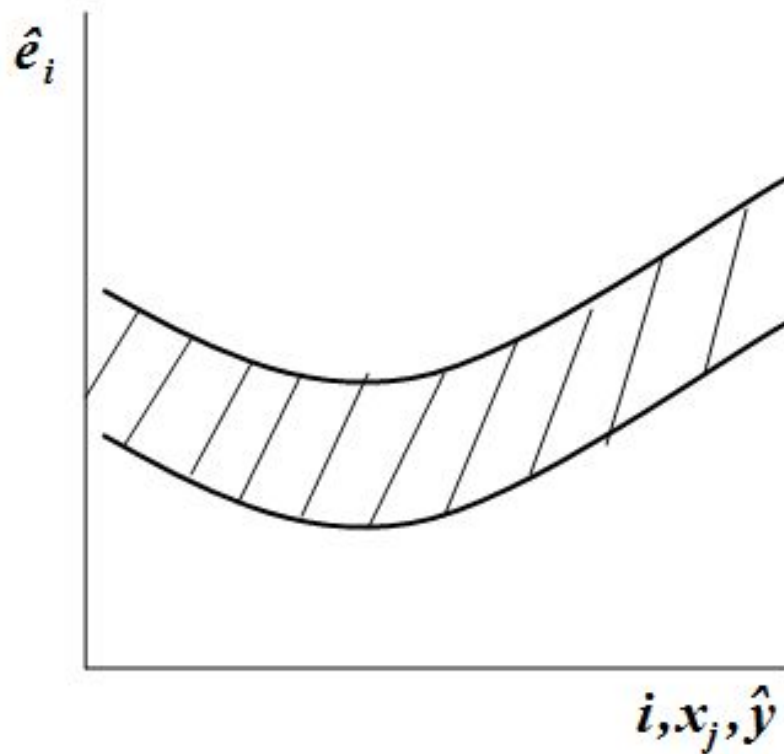
Diagnostika kvality dat

Tvar **pásu** indikuje chybu ve výpočtu nebo se jedná o důsledek vybočujících hodnot. Může také indikovat chybný výpočet a nebo to, že kdy v regresní modelu chybí absolutní člen.

Diagnostika kvality dat

Nelineární tvar ukazuje na nesprávně navržený model.

Analýza reziduí a její grafické znázornění, nám také může sloužit k první identifikaci odlehlých pozorování.

Diagnostika kvality modelu

Kritika a **analýza modelu** jako celku

Kvalitu regresního modelu lze posoudit **graficky** či **numericky**.

V případě jedné vysvětlující proměnné x přímo z rozptylového grafu závislosti y na x .

Numericky s využitím klasických testů (např.: F-test, t-test) a postupů regresní diagnostiky.

Diagnostika metody odhadů

Splnění předpokladů MNČ

Regresní parametry β mohou teoreticky nabývat jakýchkoli hodnot.

Regresní model je lineární v parametrech.

Nezávislé proměnné x jsou skutečně vzájemně nezávislé.

Podmíněný rozptyl $D(y/x) = \sigma^2$ je konstantní.

Náhodné chyby ε_i mají nulovou střední hodnotu, konečný a konstantní rozptyl a jsou nekorelované.

Literatura

- [1] M. Meloun, J. Militký: Statistické zpracování experimentálních dat, Plus Praha 1994, (1. vydání), East Publishing Praha 1998 (2. vydání), Academia Praha 2004 (3. vydání).
- [2] M. Meloun, J. Militký: Statistické zpracování experimentálních dat - Sbíрка úloh, Univerzita Pardubice 1996.
- [3] ADSTAT 1.25, 2.0 a verze 3.0, TriloByte Statistical Software Pardubice, 1992, 1993, 1999.
- [4] M. Meloun, J. Militký: Kompendium statistického zpracování experimentálních dat, Academia Praha 2002 (1. vydání), Academia Praha 2006 (2. rozšířené vydání).